

Ανάπτυξη ενός Ολοκληρωμένου Προγράμματος Παρακολούθησης Υδάτων και
Ανάπτυξη Προγράμματος Σχετικών Βάσεων Δεδομένων που υποστηρίζουν την
Εφαρμογή της Οδηγίας Πλαίσιο περί Υδάτων 2000/60 στην Κύπρο.
- Πρόγραμμα Διευρυμένου Ενημερωτικού Εργαστηρίου -

**Απαιτήσεις ΟΠΥ 2000/60/ΕΕ – Ανάγκες σε στοιχεία
ενδιαφερόμενων μερών**

Βιολογικά Ποιοτικά Στοιχεία *BTPS - BQEs*

Δρ. Πηνελόπη Δεληπέτρου

ENVECO A.E.

Λευκωσία, 19 Σεπτεμβρίου 2006

Απαιτήσεις ΟΠΥ

➤ Εποπτική Παρακολούθηση

- Υποχρεωτική παρακολούθηση **όλων** των βιολογικών στοιχείων του Παρ. V1.1
  - Επιλογή από τα κράτη-μέλη των παραμέτρων που είναι οι πλέον αντιπροσωπευτικές και ευαίσθητες στις πιέσεις που δέχεται η υδρολογική λεκάνη
  - Αντικείμενο: κατάταξη της οικολογικής κατάστασης των ΥΣ
- *Καθοδηγητικό κείμενο CIS 7 για συνιστώμενα στοιχεία και παραμέτρους*

➤ Επιχειρησιακή Παρακολούθηση

- Επιλογή από τα κράτη-μέλη των βιολογικών στοιχείων και παραμέτρων που είναι ευαίσθητα στις πιέσεις που δέχεται το υδάτινο σώμα (π.χ., ευτροφισμός και οργανική ρύπανση στην Κύπρο)
  - Αντικείμενο: διερεύνηση των επιπτώσεων των πιέσεων στα ΥΣ
- *Πρόγραμμα Rebecca για συσχέτιση πιέσεων –βιολογικών στοιχείων*

Απαιτήσεις ΟΠΥ - Περιορισμοί

► Τεχνικοί περιορισμοί

(επιτευξιμότητα εφαρμογής)

- Υψηλές απαιτήσεις σε κόστος, προσωπικό, επιστημονική εξειδίκευση
- Έλλειψη δεδομένων σχετικά με την αξία όλων των ΒΠΣ ως δεικτών της οικολογικής κατάστασης σε κάθε χώρα-μέλος

► Φυσικοί περιορισμοί

(διαφοροποίηση οικολογικών συνθηκών στις χώρες μέλη)

- Απουσία ή χαμηλή αφθονία ή σπανιότητα ορισμένων βιολογικών στοιχείων σε διάφορες χώρες μέλη

Συχνότητα

Εποπτική Παρακολούθηση

Ελάχιστη συχνότητα (ΟΠΥ):

- 🕒 Φυτοπλαγκτόν: ανά 6 μήνες
- 🕒 Μακρόφυτα, Βενθικά Ασπόνδυλα, Φυτοβένθος ανά 3 χρόνια
- ! Αποδεκτό επίπεδο εμπιστοσύνης και ακρίβειας.

Συνιστώμενη συχνότητα (CIS 7):

- 🕒 Μεγαλύτερη συχνότητα ανάλογα με τις εποχιακές διακυμάνσεις των περιβαλλοντικών στοιχείων και της αφθονίας των οργανισμών και προκειμένου να καλυφθούν οι ετήσιες διακυμάνσεις που οφείλονται σε στοχαστικές περιβαλλοντικές μεταβολές.

Επιχειρησιακή Παρακολούθηση

Ελάχιστη συχνότητα (ΟΠΥ):

- 🕒 Καθορίζεται από τα κράτη-μέλη έτσι ώστε να παρέχονται επαρκή δεδομένα για την αξιόπιστη αξιολόγηση των ΥΣ

Επιλογή Θέσεων: Ειδικές Παρατηρήσεις

Τα ΒΠΣ παρακολουθούνται στις ίδιες θέσεις με τα υποστηρικτικά φυσικοχημικά και υδρο-μορφολογικά στοιχεία

Ποια ΥΣ;

- Τυπολογία: παρακολούθηση όλων των τύπων ΥΣ που καθορίστηκαν με την εφαρμογή του Άρθρου 3
  - Είδος και μέγεθος πιέσεων: παρακολούθηση ΥΣ με διάφορους βαθμούς πιέσεων
- Για κάθε τύπο ΥΣ: κάλυψη της κλίμακας από την υψηλή ως την κακή κατάσταση διατήρησης ώστε να μπορούν να αναπτυχθούν εθνικά συστήματα αξιολόγησης

Πόσα ΥΣ;

- Επαρκής αριθμός «παρθένων» ΥΣ
- Καθορισμός τυποχαρακτηριστικών ΥΣ
- Αποφασιστικός παράγοντας: επίπεδα ακρίβειας και εμπιστοσύνης επαρκή για την πραγματοποίηση σημαντικών αξιολογήσεων.
  - Ισορροπία μεταξύ οικονομικού κόστους παρακολούθησης και κινδύνου λανθασμένης κατάταξης (ενδεχομένως πολύ πιο ακριβή)

Πρότυπα

Εναρμόνιση και προτυποποίηση των μεθόδων εκτίμησης της ποιότητας των νερών σε ευρωπαϊκό επίπεδο

Μέθοδοι δειγματοληψίας πεδίου, αποθήκευση και διατήρηση δειγμάτων, εργαστηριακές αναλύσεις, συλλογή δεδομένων

- Διεθνή και εθνικά πρότυπα: Εξασφάλιση ποιότητας και συγκρισιμότητας
  - **ISO** (International Organization for Standardization)
  - **CEN** (Comité Européen de Normalisation)
  - National standardization bodies should be used.
  - Ή υποστήριξη μεθόδων με ευκρινή και σαφή τεκμηρίωση.
- Ανάπτυξη κοινών ευρωπαϊκών μετρικών συστημάτων για την ποιότητα των νερών – άσκηση διαβαθμονόμησης

Προτυπα CEN – Ποιοτητα Νερων

Γενικά

- EN 25667-1:1993** Sampling - Part 1: Guidance on the design of sampling programmes (ISO 5667-1:1980)
- EN 25667-2:1993** Sampling - Part 2: Guidance on sampling techniques (ISO 5667-2:1991)
- EN ISO 5667-3:2003** Sampling . Part 3: Guidance on the preservation and handling of samples
- EN ISO 5667-16:1998** Sampling - Part 16: Guidance on biotesting of samples
- EN 14996:2006** Guidance on assuring the quality of biological and ecological assessments in the aquatic environment

Φυτοβένθος

- EN 13946:2003** Guidance standard for the routine sampling and pretreatment of benthic diatoms from rivers
- EN 14407:2004** Guidance standard for the identification, enumeration and interpretation of benthic diatom samples from running waters

Μακροασπόνδυλα

- EN 27828:1994** Methods of biological sampling - Guidance on handnet sampling of aquatic benthic macro-invertebrates
- EN 28265:1994** Design and use of quantitative samplers for benthic macro-invertebrates on stony substrata in shallow freshwaters (ISO 8265:1988), *under revision*
- EN ISO 9391:1995** Sampling in deep waters for macro-invertebrates - Guidance on the use of colonization, qualitative and quantitative samplers (ISO 9391:1993), *under review*
- EN ISO 8689-1:2000** Biological classification of rivers – Part 1: Guidance on the interpretation of biological quality data from surveys of benthic macroinvertebrates in running waters
- EN ISO 8689-2:2000** Biological classification of rivers - Part 2: Guidance on the presentation of biological quality data from surveys of benthic macroinvertebrates

Μακρόφυτα

- EN 14184:2003** Guidance standard for the surveying of aquatic macrophytes in running waters

Υδρομορφολογία

EN 14614:2004

Συστήματα Βιολογικής Παρακολούθησης

Εναρμόνιση και προτυποποίηση των μεθόδων εκτίμησης της ποιότητας των νερών σε ευρωπαϊκό επίπεδο

- Ανάπτυξη συστημάτων βιολογικής παρακολούθησης σε όλες σχεδόν τις ευρωπαϊκές χώρες.
  - Προβλήματα συμβατότητας με την ΟΠΥ
  - Έλλειψη συγκρισιμότητας
- I.B.G.N. - *Indice Biologique Global Normalisé*
- AQEM - *Greece*
- Biological GQA - UK
- PERLA - *Τσεχία*

Σύστημα Βιολογικής Παρακολούθησης

- ▶ Βήμα 1: δειγματοληψία πεδίου και επεξεργασία/ανάλυση στο εργαστήριο/γραφείο
  - Απαιτήσεις: πρωτόκολα δειγματοληψιών, εξοπλισμός, εξειδικευμένα άτομα
π.χ., **μακροασπόνδυλα**
δειγματοληψία και αναγνώριση σε επίπεδο είδους/γένους/οικογένειας
    - CEN : ISO 5667-3, 27828, 8265, ISO 9391
- ▶ Βήμα 2: υπολογισμός μετρικού συστήματος
  - Απαιτήσεις: Εθνικός δείκτης ή διαβάθμιση (αν δεν υπάρχει πρέπει να αναπτυχθεί)
π.χ., **μακροασπόνδυλα**
BMWP / ASTP
    - CEN : ISO 8639-1, 8639-2
- ▶ Βήμα 3: κατάταξη της οικολογικής κατάστασης σε κλάσεις ποιότητας (5 κλάσεις)
  - Απαιτήσεις: Καθορισμός δείκτη/διαβάθμισης συνθηκών αναφοράς, καθορισμός ορίων των κλάσεων, σύγκριση με στατιστική ανάλυση/υπολογιστικό πρόγραμμα, έλεγχος αξιοπιστίας σε επαρκή αριθμό θέσεων
π.χ., **μακροασπόνδυλα**
Σύστημα AQEM (μόνο μακροασπόνδυλα), I.B.G.N. (πολυμετρικό)
    - CEN : ISO 8689-1, ISO 8689-2

ΕΠΙΛΟΓΗ ΒΠΣ – Ποταμοί & Λίμνες

Υποχρεωτικά ΒΠΣ (Παρ. V.1.2)	Παράμετροι (Παρ. V.1.2)	Εφαρμοσιμότητα ΕΕ		Εφαρμοσιμότητα -Κύπρος	
		Ποταμοί	Λίμνες	Ποταμοί	Λίμνες/Δεξαμενές/Ταμιευτήρες
Βενθικά Μακρο-ασπόνδυλα	Αφθονία, σύνθεση, ποικιλότητα, παρουσία ευαίσθητων τάξα	Υψηλή	Μέτρια	Υψηλή (άσκηση διαβαθμονόμησης)	Μέτρια
Ιχθύες	Αφθονία, σύνθεση, κύκλος ζωής, παρουσία ευαίσθητων τάξα	Υψηλή	Υψηλή (Μέτρια - χαμηλή σε ταμιευτήρες)	Πολύ χαμηλή	Πολύ χαμηλή
Φυτοβένθος	Αφθονία, σύνθεση, παρουσία ευαίσθητων τάξα	Υψηλή	Υψηλή (Πολύ χαμηλή σε ταμιευτήρες)	Υψηλή; (παντελής απουσία κυπριακών δεδομένων)	Πολύ χαμηλή (Μέτρια; για ταμιευτήρες)
Μακρόφυτα	Αφθονία, σύνθεση, παρουσία ευαίσθητων τάξα	Μέτρια	Υψηλή (Πολύ χαμηλή σε ταμιευτήρες)	Χαμηλή - μέτρια (μέτρια για τα λίγα ΥΣ συνεχούς ροής)	Πολύ χαμηλή (ταμιευτήρες) Μέτρια – υψηλή (υφαλμυρές λίμνες)
Φυτοπλαγκτόν	Αφθονία, σύνθεση, συχνότητα-ένταση ευτροφισμού, βιομάζα	Χαμηλή - μέτρια	Υψηλή	Χαμηλή - μέτρια	Υψηλή (άσκηση διαβαθμονόμησης) ! Ζωοπλαγκτόν

Ποταμοί & Λίμνες - Δεδομένα

1. Development of Integrated Monitoring & Early Warning System to Sustain Quality and Multifunctionality of Surface Waters in Cyprus (LIFE TCY 95/CY/B2/CY/868 MED)

- Δείκτης ΑΜΟΕΒΑ (πολυμετρικός): δείκτης ευτροφισμού, BSI, BDI
- ΒΠΣ: Μακροσπόνδυλα
  - Μετρικό σύστημα: BSI (=BMWP/Αρ. Οικογενειών) = ASPT
  - Θέσεις: 6 ταμειυτήρες (ποικιλία πιέσεων), 1 «παρθένος» ποταμός
  - Συχνότητα: ανά 6 ή 12 μήνες
  - Διάρκεια: 1 ή 2 έτη
- ΒΠΣ: Φυτοπλαγκτόν
  - Μετρικό σύστημα: βιομάζα (χλωροφύλλη-α)
  - Θέσεις: 8 ταμειυτήρες (ποικιλία πιέσεων), 2 ποταμοί
  - Συχνότητα: 1 ή περισσότερες φορές ετησίως (μη τακτά διαστήματα)
  - Διάρκεια: 4 έτη

Ποταμοί & Λίμνες - Δεδομένα

2. Άσκηση Διαβαθμονόμησης

Ποταμοί

- ΒΠΣ: Μακροσπόνδυλα
  - Μετρικό σύστημα: δείκτες BMWP, ASTP, EPT, Αρ. Οικογενειών
  - Σύστημα Βιολογικής Κατάταξης: AQEM
  - Θέσεις: 12 ΥΣ (διαφοροποίηση πιέσεων, ροής)
  - Συχνότητα: 2/έτος σε κατάλληλες περιόδους
  - Διάρκεια: 1 έτος

Λίμνες

- ΒΠΣ: Φυτοπλαγκτόν
  - Μετρικό σύστημα: συγκέντρωση χλωροφύλλης-α (mg/m^3), συνολικός βιοόγκος (mm^3/l), % βιοόγκος Κυανοβακτηρίων, δείκτης Barbe, δείκτης Catalan
  - Θέσεις: 3 ΥΣ, (ταμιευτήρες τύπος LM8 – κυπριακή τυπολογία L4)
  - Συχνότητα: 2/έτος σε κατάλληλες περιόδους
  - Διάρκεια: 1 έτος

Ποταμοί & Λίμνες - Δεδομένα

3. Παρακολούθηση Υδατικών Παραμέτρων Αλμυρών Λιμνών

- ΒΠΣ: Φυτοπλαγκτόν
  - Μετρικό σύστημα: συγκέντρωση χλωροφύλλης-α (μg/l)
  - Θέσεις: 4 ΥΣ στη Λάρνακα, κυπριακή τυπολογία L1 και L2
  - Συχνότητα: 2/έτος (Ιανουάριος, Μάρτιος)
  - Διάρκεια: σε εξέλιξη (από το 2005)
- ΒΠΣ: Ζωοπλαγκτόν (*Artemia salina*, *Branchinella spinosa*)

Ποταμοί & Λίμνες: Απαιτήσεις & Αναγνώριση Ελλείψεων

Δεδομένα για την ορθολογική επιλογή ΒΠΣ και παραμέτρων

- ✓ Σε γενικές γραμμές η ανάλυση των πιέσεων, τα υπάρχοντα βιολογικά και φυσικο-χημικά δεδομένα και η εξειδικευμένη γνώση επιτρέπουν την επιλογή ΒΠΣ και παραμέτρων
- ✗ Λείπουν εντελώς τα δεδομένα για το φυτοβένθος και τους ιχθύες, τα μακρόφυτα δεν έχουν χρησιμοποιηθεί ποτέ για αξιολόγηση.

Δειγματοληψίες ΒΠΑ με πρότυπες μεθόδους & σταθερή συχνότητα, σε επαρκή αριθμό ΥΣ

- ✓ Τα δεδομένα της άσκησης διαβαθμονόμησης και της παρακολούθησης της Λάρνακας είναι συμβατά με τις απαιτήσεις της ΟΠΥ
- ✗ Απαιτείται παρακολούθηση περισσότερων πιθανώς εφαρμόσιμων ΒΠΣ
- ✗ Απαιτείται μεγαλύτερος αριθμός ΥΣ και θέσεων

Εθνικό σύστημα αξιολόγησης των μετρήσεων και της οικολογικής κατάστασης συμβατά με την ΟΠΥ

- ✓ Τα δεδομένα της άσκησης διαβαθμονόμησης προσφέρουν τη βάση για την προσαρμογή του ΑQEM στην Κύπρο
- ✗ Το σύστημα ΑΜΟΕΒΑ δεν είναι κατ' αρχήν συμβατό με την ΟΠΥ
- ✗ Απαιτείται να αναπτυχθεί σύστημα σύνδεσης μετρήσεων βιολογικών στοιχείων και πιέσεων / οικολογικής κατάστασης βάσει μετρήσεων βιολογικών, φυσικο-χημικών και υδρομορφολογικών στοιχείων σε «παρθένες» και μη περιοχές, προσαρμοσμένο στις συνθήκες της Κύπρου

Παράκτια ΥΣ – Επιλογή ΒΠΣ

Υποχρεωτικά ΒΠΣ (Παρ. V.1.1)	Κύπρος		
	Εφαρμοσιμότητα	Υφιστάμενη Παρακολούθηση	Συχνότητα
Φυτοπλαγκτόν	Υψηλή	✓ συνεχιζόμενη	2-3 φορές/έτος
Μακροφύκη	Υψηλή	✗	
Αγγειόσπερμα	Υψηλή	✗	
Βενθικά Ασπόνδυλα	Υψηλή	✓ 2001 και 2004	1-2 φορές ανά έτος

Συμπερασματικά

- Τα βιολογικά ποιοτικά στοιχεία αποτελούν τη βάση της αξιολόγησης της οικολογικής κατάστασης κατά την ΟΠΥ
- Τα φυσικοχημικά και υδρομορφολογικά στοιχεία αποτελούν υποστηρικτικές παραμέτρους
- ✓ Η Κύπρος διαθέτει υποδομή και βασικά δεδομένα για τα φυσικοχημικά και υδρομορφολογικά στοιχεία
- ✓ Η Κύπρος διαθέτει σύστημα παρακολούθησης ορισμένων ΒΠΣ στα παράκτια ΥΣ
- ✓ Η βάση για την παρακολούθηση ορισμένων ΒΠΣ σε ποταμούς και λίμνες έχει τεθεί
- Ο πρώτος κύκλος εφαρμογής των προγραμμάτων παρακολούθησης (2007-2009) είναι σημαντικός για την παροχή των βασικών δεδομένων για την ανάπτυξη συστημάτων αξιολόγησης της οικολογικής κατάστασης των ΥΣ